

NORGES HØYESTERETT

Den 27. juni 2007 avsa Høyesterett dom i

HR-2007-01166-A, (sak nr. 2007/653), straffesak, anke,

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Harald Strand)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Coward**: Saken gjelder straffutmålingen for grovt underslag av 182 000 kroner – spesielt om det er grunnlag for samfunnsstraff.
- (2) Oslo tingrett avsa 18. september 2006 tilståelsesdom der straffen ble satt til 120 timer samfunnsstraff. Domsslutningen lyder slik:

”A, født 12.02.1975, dømmes for overtredelse av straffeloven § 255, jf. § 256 til 120 – etthundreogtyve – timers samfunnsstraff, jf. straffeloven § 28 a. Gjennomføringstiden skal være 120 – etthundreogtyve – dager. Den subsidiære fengselsstraffen settes til 120 – etthundreogtyve – dager.

Hun dømmes videre til å betale Z politidistrikt en erstatning på kroner 182 000 innen 14 – fjorten – dager etter domsforkynnelsen.”
- (3) Etter anke fra Spesialenheten for politisaker over straffutmålingen satte Borgarting lagmannsrett i dom 26. mars 2007 straffen til fengsel i 90 dager, men slik at 45 dager ble gjort betinget. Domsslutningen lyder slik:

”I tingrettens dom gjøres den endring at straffen settes til 90 – nitti – dagers fengsel, hvorav fullbyrdelsen av 45 – førtifem – dager utstår i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.”
- (4) Den domfelte har anket til Høyesterett over straffutmålingen og anfører særlig at det bør gis samfunnsstraff.

- (5) *Jeg er kommet til at anken ikke fører frem.*
- (6) Den domfelte er en 32 år gammel kvinne som er født på X og adoptert i en norsk misjonærfamilie. Hun er ikke tidligere straffet.
- (7) Dommen nå gjelder grovt underslag av 182 000 kroner – straffeloven § 255 jf. § 256. Som sivilt ansatt ved Y politistasjon i Z mottok hun en rekke ganger i perioden august 2003 til november 2004 gebyr for passøknader, men lot være å slå beløpene inn på kassen, samtidig som hun førte uriktige regnskapsopplysninger. Underslaget ble avsluttet etter at en passøker tok kontakt fordi han ikke hadde fått kvittering etter å ha betalt kontant for et pass.
- (8) Høyesteretts klare utgangspunkt har vært at allmennpreventive hensyn må føre til at grovt underslag skal straffes med ubetinget fengsel, se Rt. 2006 side 853 avsnitt 15. Vår sak gjelder et betydelig beløp, underslaget er skjedd over lang tid, og det er også et visst skjerpene element at den domfelte var offentlig tjenestemann.
- (9) Spørsmålet er om det likevel kan være grunnlag for samfunnsstraff, eventuelt en annen nedsettelse av straffen. I den nevnte saken fra 2006 ble samfunnsstraff gitt, og Høyesterett viste til ønsket om å bruke denne reaksjonen i større utstrekning enn den tidligere samfunnstjenesten. Men beløpet der var betydelig lavere enn i vår sak – underslaget gjaldt vel 102 000 kroner, og det var også gjort overføringer og innbetalinger etter hvert på en slik måte at det løpende underslaget ikke på noe tidspunkt var større enn omtrent 58 000 kroner.
- (10) Forsvareren har for Høyesterett – som for lagmannsretten – anført at flere personlige forhold taler for en mild reaksjon. Det er vist til at den domfelte var i en vanskelig livssituasjon etter en abort da underslaget tok til. Også belastningene som en fengselsstraff vil påføre sønnen på 14 år, er fremhevet. Den domfelte har eneomsorg for ham, og faren, som besøker sønnen et par ganger i året, hører hjemme i X og arbeider der. Det heter i lagmannsrettens referat av anførlene om formildende omstendigheter:
- ”Underslaget er et engangstilfelle som ble begått under helt spesielle omstendigheter etter at domfelte hadde gjennomgått en ufrivillig abort. Hun trengte noen å snakke med og dekket kontaktbehovet ved å henvende seg til forskjellige spåtjenester, noe som kostet penger. Hun har tilstått forholdet og skal derfor ha en reduksjon i straffen, jfr. straffeloven § 59 annet ledd. Det har gått lang tid siden det straffbare forholdet ble avsluttet uten at domfelte kan bebreides for tidsforløpet. Hun er i fast arbeid, har tatt opp lån og dekket underslaget. Fengselsstraff vil ha en negativ effekt på hennes rehabilitering og vil etter all sannsynlighet medføre at barnevernet må overta omsorgen for hennes 14 år gamle sønn. Hun har ikke noe sosialt nettverk som kan ta seg av ham, og hennes foreldre er eldre personer med sviktende helse.”**
- (11) Jeg er enig med lagmannsretten i at disse momentene samlet bør føre til at fengselsstraffen blir betydelig kortere enn den ellers ville vært, men at de ikke kan avgjøre valget mellom fengselsstraff og en reaksjon i frihet. Den domfeltes problemer i forbindelse med aborten kan vanskelig få avgjørende betydning når underslaget fortsatte i omtrent 15 måneder. Flere av de andre momentene gjelder forhold som er nokså vanlige i forbindelse med underslag. Etter min mening kan heller ikke den lange saksbehandlingstiden bli utslagsgivende.

- (12) Jeg mener etter dette at lagmannsretten har tatt tilstrekkelig hensyn til de formildende omstendighetene når den har satt straffen til fengsel i 90 dager og gjort 45 dager av straffen betinget, og jeg stemmer for at anken forkastes.
- (13) Dommer **Matningsdal**: Jeg er under sterk tvil kommet til at domfeltes anke må tas til følge ved at det idømmes en samfunnsstraff hvor tjenesteplikten settes til 90 timer med en gjennomføringstid på 120 dager og en subsidiær fengselsstraff på 90 dager.
- (14) Jeg er enig med førstvoterende i at ubetinget fengsel er det klare utgangspunktet for et underslag i den aktuelle størrelsesorden. Men etter min mening foreligger det flere omstendigheter som sett i sammenheng gjør det forsvarlig å fravike utgangspunktet om ubetinget fengsel.
- (15) I denne sammenheng viser jeg for det første til at underslaget ble innledet i august 2003. Samme måned gjennomgikk domfelte en abort som hun følte seg presset til. Om denne heter det i rapporten fra den sakkyndige, professor Bjørklund:
- ”I konsultasjon [hos B Legegruppe] fremkommer opplysninger om at hun er gravid og at samlivspartner har brutt samlivsforholdet. Konsultasjon 13. august inneholder opplysninger om at hun er dypt fortvilet grunnet farens ønske om abort. Det opplyses at han angivelig er bærer av arvelig sykdom som bør føre til at hun tar abort. Journal fra 8. september 2003 inneholder opplysninger at obs tok abort i slutten av august og har etter dette utviklet depresjon.”**
- (16) Jeg forstår lagmannsretten slik at den la til grunn at domfelte i den deprimerte tilstanden hun på dette tidspunktet var i, og fordi hun har et beskjedent sosialt nettverk, dekket sitt kontaktbehov ved å henvende seg per telefon til forskjellige spåtjenester og dermed fikk et økt behov for penger. At underslagene ble innledet i en slik situasjon, har etter min mening betydning ved vurderingen av grovheten i domfeltes skyld. I denne sammenheng viser jeg også til at henvendelsene til spåtjenestene viser at domfelte ikke tenkte særskilt rasjonelt på dette tidspunktet.
- (17) Den vanskelige psykiske situasjonen som domfelte befant seg i høsten 2003, kan riktignok ikke i seg selv unnskyldte den lange perioden underslagene foregikk over. Men da de ble innledet i august 2003, brøt hun en psykologisk barriere som kan ha gjort det lettere å fortsette.
- (18) Videre viser jeg til at domfelte har eneomsorgen for en sønn som er født i november 1992. Faren bor i X. Domfeltes adoptivforeldre, som begge er 68 år gamle, har svak helse. Utenom dem har domfelte, etter det som er opplyst, ikke andre i Norge som kan ta seg av sønnen ved soning av en straff på ubetinget fengsel. Sønnen kan dermed bli utsatt for en uheldig belastning ved at det kan bli nødvendig at barnevernet under en soning overtar omsorgen for ham.
- (19) Videre viser jeg til at selv om det i slutten av november 2004 nok oppstod visse mistanker mot domfelte om underslag, så erkjente hun allerede etter få dager overfor en overordnet et underslag av ca. 150 000 kroner – med andre ord av nesten samme beløp som hun senere er dømt for. På dette tidspunktet var det ikke innledet noen etterforskning.

- (20) Saksbehandlingen etter den tid har dessuten etter min mening tatt for lang tid – noe domfelte ikke kan klandres for. Jeg har riktignok ikke noe å bemerke til at etterforskningen ble avsluttet ved månedsskiftet september/oktober 2005, idet det var nødvendig å etterforske underslagets omfang – herunder om også andre ansatte ved passkontoret hadde gjort seg skyldig i underslag. Den videre saksbehandlingen har derimot tatt så lang tid at dette bør ha vesentlig betydning ved straffutmålingen. Tiltalebeslutningen, hvor hun ble tiltalt for et underslag på nærmere 800 000 kroner, er utferdiget 30. desember 2005. Dette selv om den ansvarlige for etterforskningen hadde innstilt på at det ble utferdiget tiltalebeslutning for underslag begrenset oppad til 250 000 kroner. Hovedforhandlingen var berammet til august 2006, men kort tid før hovedforhandlingen tok aktor – uten at det er opplyst at det hadde kommet til nye opplysninger i saken – opp med domfeltes forsvarer om hun var villig til å ta tilståelsesdom på grunnlag av det beløpet hun hadde erkjent. Da dette ble akseptert, ble saken avgjort ved tilståelsesdom 18. september 2006. Hadde påtalemyndigheten opprinnelig foretatt denne vurderingen, kunne saken vært avgjort på et langt tidligere tidspunkt. Man hadde dermed spart domfelte for den belastningen det må ha vært med hennes eneomsorg for sin sønn i over sju måneder å ha uavgjort en tiltalebeslutning som ville kunne påføre henne en atskillig lenger fengselsstraff enn det nå er tale om. Jeg viser også til at det tok ytterligere seks måneder før lagmannsretten etter påtalemyndighetens anke avgjorde saken. På dette tidspunktet hadde det gått to år og fire måneder siden hennes erkjennelse.
- (21) Endelig legger jeg vekt på at domfelte med hjelp fra hennes foreldre i oktober 2006 tilbakebetalte hele det underslåtte beløpet.
- (22) Når disse forhold vurderes i sammenheng, og hvor jeg legger vesentlig vekt på tidsforløpet, er jeg som nevnt under sterk tvil kommet til at det er forsvarlig å anvende samfunnsstraff.
- (23) Jeg stemmer for denne

D O M:

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til samfunnsstraff i 90 – nitti – timer med en gjennomføringstid på 120 – etthundreogtjue – dager. Den subsidiære fengselsstraffen settes til 90 – nitti – dager.

- (24) Dommer **Bruzelius:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Coward.
- (25) Dommer **Flock:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Matningsdal.
- (26) Justitiarius **Schei:** Likeså.

(27) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at straffen settes til samfunnsstraff i 90 – nitti – timer med en gjennomføringstid på 120 – etthundreogtjue – dager. Den subsidiære fengselsstraffen settes til 90 – nitti – dager.

Riktig utskrift bekrefte: